KOMISIA EURÓPSKYCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 28.11.2008
KOM(2008) 774 v konečnom znení

OZNÁMENIE KOMISIE

o správe o európskej konkurencieschopnosti z roku 2008

[SEC(2008)2853]

1. ÚVOD

EÚ čelí zmenám medzinárodnej reality. Finančné trhy sú v súčasnosti vo vážnej kríze, ktorá sa začala šíriť na reálne hospodárstvo. Tvorcovia politík na celom svete sa usilujú obnoviť dôveru vo finančný systém. V roku 2008 ovplyvnili hospodársky vývoj nestále ceny komodít, potravín a energie a slabnúci dolár voči euru. Tento vývoj naznačuje, že Európa potrebuje naďalej posilňovať svoju schopnosť prispôsobiť sa vonkajším šokom, a to rozvojom znalostnej ekonomiky a posilňovaním konkurencieschopnosti prostredníctvom trvalého záväzku k stratégii rastu a zamestnanosti. Európska konkurencieschopnosť je stredobodom analýzy uvedenej vo výročnej správe Komisie o konkurencieschopnosti. Sústredí sa najmä na nedávne zmeny rastu produktivity EÚ, ktorý je kľúčovým prvkom konkurencieschopnosti z dlhodobého hľadiska. Okrem toho správa o európskej konkurencieschopnosti z roku 2008[1] rozoberá rôzne faktory, ktoré môžu mať vplyv na konkurencieschopnosť, ako je otvorenosť trhu a priame zahraničné investície a sociálna zodpovednosť podnikov, ako aj nedávny návrh EÚ na udržateľnú priemyselnú politiku. Tohtoročná správa takisto podrobne analyzuje konkurencieschopnosť najvýznamnejšieho segmentu nášho hospodárstva, a to malých a stredných podnikov (ďalej len „MSP“).

Správa o konkurencieschopnosti z roku 2008 ukazuje, že európske hospodárstvo sa v porovnaní so Spojenými štátmi americkými neustále zlepšuje, pokiaľ ide o produktivitu a životnú úroveň, hoci v roku 2007 bol hrubý domáci produkt (HDP) na hlavu v porovnaní s USA stále nižší približne o tretinu. Celková produktivita faktorov je dôležitým zdrojom rozdielov medzi USA a EÚ, a to na makroekonomickej úrovni ako aj na úrovni odvetví. Väčší prínos celkovej produktivity faktorov v USA v porovnaní s krajinami EÚ sa vysvetľuje faktormi ako inovácia, lepšie inštitucionálne a podnikateľské prostredie, lepšie manažérske postupy a prístup k IKT. Rozdiely v produktivite v rámci EÚ sa zmenšujú, nové členské štáty dobiehajú štáty s lepšími hospodárskymi výsledkami a niektoré z najbohatších členských štátov EÚ dosahujú dokonca vyššiu produktivitu ako USA.

2. CELKOVÉ VÝSLEDKY V OBLASTI KONKURENCIESCHOPNOSTI

Rast európskeho hospodárstva v roku 2007 pokračoval

Hospodársky rast v EÚ bol v roku 2007 naďalej vysoký, hoci najmä v štvrtom štvrťroku sa citeľne spomalil (reálny HDP v EÚ narástol o 2,6 %). Tento silný hospodársky rast podporila vysoká miera rastu zamestnanosti vo výške približne 1,7 %. Rast produktivity práce, ktorý zvykne byť viac cyklický ako rast zamestnanosti, sa v roku 2007 mierne oslabil na 1,2 % (z 1,5 % v roku 2006).

Pokiaľ ide o úroveň príjmu na hlavu (t. j. HDP na hlavu), EÚ stále zaostáva za USA (EU-27=100, USA=154,3). Dôvody tohto pretrvávajúceho rozdielu sú v rôznych členských štátoch EÚ rôzne, hoci je čiastočne spôsobený rozdielmi v počte odpracovaných hodín na osobu. V prípade niektorých členských štátov EÚ (Belgicko, Francúzsko a Holandsko) sa dá tento rozdiel plne vysvetliť nižším počtom odpracovaných hodín, keďže ich hodinová produktivita práce prevyšuje úrovne dosiahnuté v USA. Pokiaľ ide o nové členské štáty, nižšie úrovne HDP na hlavu sú spôsobené najmä nižšou produktivitou práce.

---

[1] Správa o európskej konkurencieschopnosti z roku 2008, KOM(2008) ...

Tabuľka 1: Rast reálnej produktivity práce na zamestnanú osobu a úrovne HDP na zamestnanú osobu (nzo), HDP na odpracovanú hodinu (noh) a HDP na hlavu (nh) v roku 2007

	Priemerný ročný rast produktivity práce na zamestnanú osobu			HDP nzo 2007 (EÚ-27=100)	HDP noh 2007 (EÚ-25=100) (*)	HDP nh 2007 (EÚ-27=100)
	1996 - 2001	2001 - 2006	2007			
Rakúsko	1,6	1,4	1,4	120,4	107,9	127,7
Belgicko	1,3	1,4	1,1	131,2	133,8	118,9
Bulharsko	2,4	3,3	3,3	35,6	34,6	37,9
Cyprus	2,6	0,2	1,1	84,7	73,9	91,6
Česká republika	2,0	4,1	4,6	73,1	59,7	81,0
Dánsko	1,4	1,7	0,0	107,1	112,3	124,0
Estónsko	8,5	6,9	6,6	67,5	54,2	71,4
Fínsko	2,2	2,0	2,1	113,4	107,1	118,3
Francúzsko	1,2	1,2	0,8	123,6	129,4	110,6
Nemecko	2,0	1,6	1,0	106,6	119,3	114,0
Grécko	3,1	2,5	2,7	105,4	77,9	98,2
Maďarsko	3,2	4,0	1,5	74,8	60,3	64,1
Írsko	3,2	2,2	1,6	135,4	115,9	145,9
Taliansko	0,9	0,0	0,5	108,0	94,9	101,3
Lotyšsko	6,0	6,7	6,6	53,6	45,3	57,9
Litva	7,2	5,9	6,7	60,2	51,5	59,8
Luxembursko	1,5	1,6	0,2	182,3	180,8	279,2
Malta	2,6	1,1	1,1	90,1	85,0	77,1
Holandsko	1,4	1,6	1,1	113,1	130,4	131,2
Poľsko	5,5	3,6	1,9	61,4	49,7	54,4
Portugalsko	1,8	0,6	1,7	68,4	62,2	73,6
Rumunsko	0,9	6,9	4,7	40,5	N/A	40,2
Slovensko	3,8	5,0	8,1	76,6	69,1	68,3
Slovinsko	4,0	3,6	3,3	85,7	79,3	90,1
Španielsko	0,2	0,5	0,8	102,5	99,6	104,1
Švédsko	1,8	3,0	0,5	113,0	112,2	123,6
Spojené kráľovstvo	1,9	1,6	2,3	110,8	107,4	117,8
EÚ-25	1,7	1,4	1,3	103,9	100,0	100,0
EÚ-27	1,7	1,4	1,3	100,0	N/A	N/A
USA	1,8	2,1	1,0	142,0	128,4	154,3

Pozn.: Relatívne úrovne HDP na zamestnanú osobu, na odpracovanú hodinu a na hlavu boli vypočítané na základe parity kúpnej sily.
(*) Údaje pre Rumunsko a EÚ-27 nie sú k dispozícii (N/A) a údaje pre USA sú na rok 2006
Zdroj: AMECO (Annual macro-economic database of the European Commission's Directorate General for Economic and Financial Affairs - Ročná makroekonomická databáza Generálneho riaditeľstva Európskej komisie pre hospodárske a finančné záležitosti), jún 2008

Rozdiely v produktivite v rámci EÚ sa znižujú

V roku 2007 (ako aj v roku 2006) bol rast produktivity v EÚ-27 vyšší ako v USA, čo predstavuje pozitívny vývoj. Produktivita EÚ-27 je však omnoho nižšia ako v USA, pretože zamestnaná osoba v USA prispieva k HDP v priemere o 42 % viac ako jej náprotivok v EÚ; rozdiel v produktivite za odpracovanú hodinu je nižší (28 % v roku 2006, za rok 2007 ešte nie sú v prípade USA dostupné údaje). Rozdiely v rámci EÚ sú stále výrazné. Nové členské štáty mali v rokoch bezprostredne po páde komunizmu veľmi nízke úrovne produktivity, začínajú však ostatné štáty dobiehať, keďže väčšinou vykazujú rýchlejší rast produktivity práce. Nové členské štáty využívajú vyspelé technológie a zlepšujú organizáciu a riadenie, čo im uľahčilo členstvo v EÚ.

Rámček: Rast a produktivita – vysvetlenie pojmov

Hospodársky rast možno rozložiť na rast zamestnanosti a rast produktivity práce. Rast zamestnanosti môže byť výsledkom zvýšenia počtu obyvateľov v krajine („demografická zložka“) alebo z vyššej výkonnosti trhu práce (vrátane miery zapojenia pracovných síl, miery nezamestnanosti a počtu odpracovaných hodín – ide o „zložku trhu práce“).

Vyšší príjem na hlavu nemusí nevyhnutne zodpovedať vyššej úrovni prosperity. Ak sa táto vysoká úroveň príjmu dosiahne prostredníctvom intenzívneho využitia pracovnej sily (v porovnaní s inými krajinami), vyplýva z toho menej voľného času na pracovníka, čo by sa malo pokladať za pokles blaha, ak hodnotíme voľný čas pozitívne. Z tohto dôvodu je produktivita práce na odpracovanú hodinu priamejším ukazovateľom efektívnosti ako produktivita práce na zamestnanú osobu, keďže odpracované hodiny na zamestnanca sa v jednotlivých krajinách líšia.

Celková produktivita faktorov je doplnkovým ukazovateľom produktivity. Celková produktivita faktorov odkazuje na ukazovatele spájajúce produkciu a kombináciu výrobných vstupov. Inými slovami zmeny v produkcii môžu byť spôsobené zmenami vo vstupoch faktorov (ako kapitál a práca), ale takisto inými zmenami. Táto posledná zložka, nevysvetlená zostávajúca časť, odráža zmenu v celkovej produktivite faktorov. Zodpovedá časti rastu produktivity vytvorenej nehmotnými faktormi akými sú technický pokrok alebo organizačné inovácie a nie väčšie využitie vstupov, ako je napríklad kapitál. Medzi politiky, ktoré sú najvýznamnejšie pre rast celkovej produktivity faktorov patria tie, ktoré sú určené na podporu technologického pokroku, organizačných zmien, pracovnej mobility, zvýšenia investícií do výskumu a vývoja, využívania IKT, hospodárskej súťaže a reforiem trhu výrobkov. Všetky tieto politiky sú základom mikroekonomického piliera Lisabonskej stratégie, z čoho vyplýva, že môžu významne prispieť k zvýšeniu celkovej produktivity faktorov.

Štrukturálny rast produktivity práce v EÚ je nižší ako v USA

Ročná priemerná miera rastu reálneho HDP v EÚ-15 bola v rokoch 1995 – 2006 približne o 0,8 % nižšia ako v USA. Analýza príčin makroekonomického rastu pre túto skupinu odhalila silné a slabé stránky v tomto období (pozri prílohu):

- **Silné stránky EÚ:** EÚ-15 spravila v porovnaní s USA relatívny pokrok v oblasti zapojenia pracovných síl do trhu práce. Okrem toho sa v EÚ-15[2] takisto zlepšilo počiatočné vzdelanie pracovnej sily.

- **Slabé stránky EÚ:** Nižšia miera rastu v EÚ-15 bola spôsobená najmä **nepriaznivejším demografickým vývojom a nižším rastom produktivity práce**. Tento nižší rast produktivity práce bol dôsledkom najmä nedostatočného vývoja celkovej produktivity faktorov a v menšom meradle menším prehlbovaním kapitálu.

Pomalší rast produktivity práce a najmä celkovej produktivity faktorov môže súvisieť s nižšou výkonnosťou EÚ v oblasti inovácií, ktorá je kľúčovým faktorom dlhodobej produktivity. Hoci opatrenia v oblasti inovačnej výkonnosti ukazujú, že EÚ dobieha USA, zdá sa, že sa tempo tohto približovania spomalilo.

---

[2] Výsledky by sa mali interpretovať opatrne, keďže dostupné údaje nie sú plne harmonizované a údaje o rozložení zamestnanosti podľa dosiahnutého vzdelania sú dostupné v prípade USA iba od roku 2001.

Veľké rozdiely v prínose jednotlivých odvetví k rastu produktivity práce EÚ

Veľkú časť ročnej miery rastu produktivity práce v celom hospodárstve za obdobie rokov 1995 – 2005 (1,6 %)[3] vytvára relatívne nízky počet odvetví. Ak ponecháme stranou netrhové odvetvia, šesť najväčších prispievateľov (zo 49), a to poľnohospodárstvo, maloobchod, veľkoobchod, pošta a telekomunikácie, vnútrozemská doprava a finančné sprostredkovanie predstavuje v uvedenom období polovicu rastu produktivity práce. Toto je výsledkom nadpriemernej miery rastu produktivity v kombinácii s relatívne vysokými podielmi v hospodárstve. Zaujímavou skutočnosťou je, že výkonnosť týchto odvetví v porovnaní s USA je rôznorodá, pretože EÚ vykazuje v polovici z nich (pošta a telekomunikácie, vnútrozemská doprava a finančné sprostredkovanie) vyšší rast produktivity práce. Spojené štáty majú zase v porovnaní s EÚ omnoho vyššiu mieru rastu maloobchodu.

3. HNACIE SILY KONKURENCIESCHOPNOSTI

3.1. Otvorenosť obchodu a konkurencieschopnosť

Otvorenosť, pokiaľ ide o obchod alebo priame zahraničné investície (ďalej len „PZI“), má pozitívne účinky na hospodárstvo. Množstvo empirických dôkazov potvrdzuje, že otvorené hospodárstva sú bohatšie a produktívnejšie ako tie uzavreté: makroekonomické štúdie naznačujú, že zvýšenie podielu obchodu na HDP o 1 percentuálny bod zodpovedá zvýšeniu úrovne príjmu o 0,9 až 3 %. Z odvetvového hľadiska sa zistil pozitívny a významný vzťah medzi úrovňou otvorenosti obchodu (pokiaľ ide o vývoz i dovoz) a rastom produktivity práce.

Vývozcovia majú vyššiu produktivitu ako subjekty, ktoré nevyvážajú

Firmy zapojené do obchodu sú podstatne produktívnejšie ako tie, ktoré do neho zapojené nie sú. Podľa štatistík na základe údajov firiem „exportná prémia“ (t. j. lepší výkon vývozcov) založená na produktivite práce predstavuje v EÚ 3 % až 10 %. Na vysvetlenie exportnej prémie za produktivitu sa používajú dve hypotézy: hypotéza vlastného výberu, podľa ktorej sa najproduktívnejšie firmy samy vyberú na vývozné trhy a intuitívnejšia hypotéza učenia sa prostredníctvom vývozu, podľa ktorej firmy zvýšia produktivitu prostredníctvom vývozu. Tieto dve hypotézy sa vzájomne nevylučujú a najproduktívnejšie firmy sa môžu samy rozhodnúť pre vývoz a keď vstúpia na vývozné trhy, ich rast produktivity sa môže ďalej zvyšovať. Dôkazy, že iba produktívnejšie firmy sa samy rozhodnú pre vývoz, sú však menej jednoznačné ako empirické dôkazy, že produktivita na úrovni firiem sa zvyšuje vďaka učeniu sa prostredníctvom vývozu. Aj keď má vývoz neistý vplyv na produktivitu na úrovni firiem, má celkom jasný pozitívny vplyv na celkovú produktivitu. Podobné výsledky majú dovozcovia, ktorí sú produktívnejší ako subjekty, ktoré nevyvážajú, a firmy, ktoré sú zapojené do PZI a ktoré sú produktívnejšie ako vývozcovia aj dovozcovia. Vzhľadom na zvýšenie produktivity súvisiacej s vývozom, dovozom a činnosťami súvisiacimi s PZI, politiky, ktorých cieľom je otvoriť zahraničné ako aj domáce trhy, sú namieste.

---

[3] Miera rastu produktivity (za odpracovanú hodinu) za celé hospodárstvo sa vypočíta ako vážený priemer mier rastu odvetví, kde váhami sú podiely odvetví na celkovom počte odpracovaných hodín. Toto sa môže odlišovať od miery rastu uvádzanej inými zdrojmi. Údaje pochádzajú z výskumnej databázy EUKLEMS (www.euklems.net).

Hlavná úloha vnútorného trhu

Z pohľadu využívania výhod vyplývajúcich z otvorenosti má pre krajiny EÚ vnútorný trh rozhodujúci význam. Nedávne štúdie, ktoré boli zamerané na obchod vo vnútri EÚ, potvrdili, že vnútorný trh hrá dôležitú úlohu pre rast produktivity: odhaduje sa, že priemerná produktivita by sa znížila o 13 %, ak by sa zrušil dvojstranný obchod v rámci EÚ. Okrem toho sa takisto odhaduje, že produktivita môže vzrásť o 2 %, ak sa náklady na obchod v rámci EÚ ešte znížia o 5 %. Tieto zistenia zdôrazňujú význam jednotného trhu, spoločnej meny a zrušenia hraničných kontrol pre podnikanie v rámci EÚ a podčiarkujú ekonomický potenciál ďalšieho zlepšenia fungovania vnútorného trhu.

Dobre rozvinutý vnútorný trh takisto hrá dôležitú úlohu, pretože Európe umožňuje, aby zaujala vedúcu pozíciu pri stanovovaní kritérií a zjednocovaní pravidiel na celom svete. A nakoniec, keďže príčinou poklesu obchodných nákladov boli v minulosti nižšie náklady na dopravu a nižšie clo, mohol by dôraz na „mäkšie“ obchodné náklady, často spájané s necolnými prekážkami, vyhovovať malým a stredným podnikom, ktoré trpia najmä pre tento typ prekážok.

Význam necolných prekážok

Obchodné náklady (rozdelené na náklady na dopravu, náklady, ktoré vznikajú pri prechode cez hranice vrátane nákladov na clo, menu, informácie a náklady na maloobchodnú a veľkoobchodnú distribúciu) môžu dosiahnuť ekvivalent 170 % valorického cla. Firmy EÚ sa však domnievajú, že necolné prekážky a nedostatok informácií (napr. nedostatok znalostí o vývozných trhoch) sú dôležitejšou prekážkou než tradičné obmedzovanie obchodu vyplývajúce z politík, akými sú dovozné clá[4]. Okrem toho firmy v EÚ takisto považujú politiky vnútorného trhu za veľmi užitočné pri obchodovaní v zahraničí, a to vďaka jednotnej mene, spoločným colným postupom na vonkajších hraniciach EÚ a právnym predpisom jednotného trhu vrátane harmonizovaných technických noriem[5].

Politiky v oblasti vonkajšej konkurencieschopnosti EÚ by preto mali pomôcť znížiť náklady „za hranicami“. Náklady na informácie a necolné prekážky v tretích krajinách sú hlavnými prekážkami obchodu. **Politiky zamerané na prehĺbenie integrácie s tretími krajinami, najlepšie prostredníctvom vykonávania politík zacielených na odstránenie prekážok „za hranicami“ pre obchod s tovarom a so službami a pre priame zahraničné investície a prostredníctvom podpory medzinárodnej spolupráce v oblasti právnych predpisov, sú v tomto prípade vítané.** Tieto politiky môžu umožniť obmedziť rôznorodosť právnych predpisov, znížiť necolné prekážky a normalizovať colné postupy. Transatlantická hospodárska rada a regionálne a bilaterálne „prehĺbené“ dohody a voľnom obchode s niektorými ázijskými krajinami presadzujú tento prístup. EÚ by sa mala snažiť o dosiahnutie efektívnej ochrany inovácií najmä v súvislosti s niektorými ázijskými krajinami so slabými systémami ochrany práv duševného vlastníctva.

---

4 Hoci tieto výsledky vo všeobecnosti platia pre všetky široké odvetvia činností, ktoré sa analyzovali, v určitých odvetviach a krajinách sú dovozné clá v prípade európskych firiem vyvážajúcich do cudziny stále hlavnou prekážkou obchodu.

5 Na základe odhadov s použitím prieskumu „Stredisko pre monitorovanie európskych MSP“, Flash Eurobarometer č. 196.

3.2. Hospodárska výkonnosť a konkurencieschopnosť: úloha rastu MSP

Podnikanie a malé a stredné podniky (MSP) sa čoraz častejšie uznávajú ako hlavné hnacie sily hospodárskej výkonnosti EÚ, keďže sú motormi štrukturálnej zmeny, inovácií a rastu zamestnanosti. Podpora potenciálu rastu MSP je jedným zo základných cieľov iniciatívy Small Business Act, ktorá je kľúčovým prvkom stratégie EÚ pre rast a zamestnanosť[6].

Vplyv štruktúry a dynamiky podnikov na produktivitu a rozdiely medzi EÚ a USA

Na základe údajov odvetví a krajín možno vidieť, že hoci silné zastúpenie MSP samo osebe nie je zárukou silnej produktivity práce alebo rastu pridanej hodnoty, podnikateľské prostredie, ktoré sa vytvorilo vďaka silnej prítomnosti MSP, môže prispieť k vytvoreniu podnikateľskej dynamiky a rozvoju firiem s vysokým rastom v odvetviach alebo krajinách, ktoré sú pozitívne spájané s rastom produktivity práce, zamestnanosti a pridanej hodnoty.

Na všeobecnejšej úrovni sa dokázalo, že tak vznik podnikov ako aj ich zánik prispieva k celkovému rastu produktivity. Porovnanie týchto prínosov so situáciou za Atlantikom ukazuje, že prínos vzniku podnikov k celkovému rastu produktivity je v priemere o trochu vyšší v Európe, ale prínos zániku podnikov je omnoho nižší ako v USA.

Porovnanie EÚ a USA takisto ukazuje značné rozdiely, pokiaľ ide o štruktúru a dynamiku podnikov. Hlavné rozdiely sú tieto: i) v porovnaní s EÚ expandujú v USA úspešné nové firmy rýchlejšie; ii) nové spoločnosti v USA sú na začiatku malé a majú heterogénnejšie úrovne produktivity ako v Európe a iii) po niekoľkých rokoch majú v USA produktívnejšie firmy silnejšiu tendenciu zvyšovať svoj podiel na trhu ako firmy v EÚ. Výsledkom toho je, že americké firmy sú v porovnaní s európskymi v priemere väčšie a rozloženie podľa veľkosti firiem vykazuje v USA podstatne menší podiel mikropodnikov (1 až 9 zamestnancov) na celkovom počte podnikov a na zamestnanosti. Miera vzniku a zániku podnikov, ako aj miera ich prežitia je do značnej miery porovnateľná v krajinách EÚ a v USA, hoci niektoré zdroje uvádzajú, že miery vzniku podnikov sú porovnateľnejšie ako miery zániku podnikov, ktoré zvyknú byť nižšie v EÚ ako v USA. Všetky tieto zistenia naznačujú, že trhové prostredie je konkurenčnejšie v USA a umožňuje väčšie experimentovanie na trhu. Okrem toho z údajov vyplýva, že prekážky rastu predstavujú väčší problém pre podniky v EÚ ako v USA.

Rýchlo rastúce firmy existujú v každom hospodárskom odvetví a v každej krajine EÚ

Pracovné miesta vytvorené novými firmami sú veľmi dôležité pre celkový rast zamestnanosti a ich čistý prínos k zamestnanosti je prinajmenšom taký vysoký ako je prínos existujúcich podnikov (s vysokou mierou rastu). Na rozdiel od všeobecného presvedčenia nedávne zistenia naznačujú, že rýchlo rastúce firmy možno nájsť v každom odvetví hospodárskej činnosti a v každej krajine. **Z toho vyplýva, že firmy s vysokým rastom nie sú iba, a dokonca ani v prvom rade, high-tech firmami. Dokazuje to podnikateľskú ostražitosť firiem a schopnosť využívať príležitosti, ktoré ponúka trh.** Preukázalo sa však aj relatívne slabé postavenie EÚ v high-tech odvetviach. V USA omnoho viac nových spoločností so silnou intenzitou výskumu a vývoja (často označované ako „nové spoločnosti založené na technológiách“) je schopných rozvíjať sa, rýchlo rásť a stať sa kľúčovými hospodárskymi

---

[6] Oznámenie Komisie „Najskôr myslieť v malom“ Iniciatíva „Small Business Act“ pre Európu – KOM(2008) 394 v konečnom znení.

subjektmi. Tento fenomén umožňuje, aby sa hospodárstvo USA zameralo na nové sľubné odvetvia pružnejšie ako EÚ.

Existujú dôkazy, že priemyselné krajiny blízko technologickej hranice poskytujú silnejšie stimuly na podnikateľské inovácie, zatiaľ čo firmy v iných krajinách vo všeobecnosti používajú stratégiu dobiehania, ktorá je založená na investíciách zameraných na rast. V rámci EÚ-15 je pre firmy s vysokou mierou rastu charakteristická nadpriemerná inovatívnosť, zatiaľ čo inovatívne vstupy a výstupy nových členských štátov sú bližšie k priemeru.

4. VPLYV DÔLEŽITÝCH POLITÍK EÚ NA KONKURENCIESCHOPNOSŤ

4.1. Udržateľná priemyselná politika

S cieľom udržať Európu konkurencieschopnú v neustále komplikovanejšom medzinárodnom prostredí a postúpiť v uskutočňovaní environmentálnych cieľov prostredníctvom znižovania uhlíkovej stopy, EÚ podporuje prechod k hospodárstvu s nízkymi emisiami uhlíka a k hospodárstvu založenom na účinnom využívaní zdrojov. Na dosiahnutie tohto cieľa Európska komisia navrhla v januári 2008 sériu opatrení na úrovni Spoločenstva, medzi ktoré patrí tretí balík opatrení pre vnútorný trh s energiou a balík opatrení v oblasti klímy a obnoviteľných zdrojov energie[7], o ktorých sa v súčasnosti diskutuje v Rade a Parlamente. Ambíciou Komisie je dosiahnuť značné zníženie emisií skleníkových plynov v EÚ (v závislosti od medzinárodnej situácie o 20 % alebo 30 % v porovnaní s úrovňami v roku 1990) a zvýšenie podielu obnoviteľnej energie na 20 % z celkovej spotreby energie v EÚ do roku 2020, a to bez narušenia konkurencieschopnosti EÚ.

Posun k hospodárstvu s nízkymi emisiami uhlíka predstavuje skutočný potenciál pre rastúce trhy s produktmi, ktoré sú „šetrné k životnému prostrediu“. Takisto sa ním vytvárajú príležitosti pre konkurencieschopnosť tohto odvetvia na medzinárodných trhoch. Európsky priemysel už dosiahol značný pokrok pri zvyšovaní svojej energetickej účinnosti a účinnosti využívania zdrojov a je na čele v kľúčových priemyselných odvetviach[8]. Prenikaniu týchto výrobkov a technológií na trh však stále bránia prekážky. Jedna takáto prekážka vyplýva zo skutočnosti, že spotrebitelia často nevedia o existencii týchto výrobkov alebo ich odradí vyššia počiatočná cena napriek následným dlhodobým úsporám.

Zistenia naznačujú, že väčšie prenikanie produktov a technológií, ktoré šetria energiu a zdroje, má značné potenciálne výhody tak pre hospodárstvo, ako aj pre životné prostredie. S cieľom uvoľniť tento potenciál Komisia nedávno prijala akčný plán pre trvalo udržateľnú spotrebu a výrobu a trvalo udržateľnú priemyselnú politiku, ktorý stanovuje harmonizovaný, integrovaný a dynamický rámec zacielený na zlepšenie energetických a environmentálnych vlastností výrobkov[9]. Navrhnutý rámec má zlepšiť celkové environmentálne vlastnosti výrobkov počas ich životného cyklu, podporovať a stimulovať dopyt po lepších výrobkoch a technológiách a pomáhať spotrebiteľom lepšie sa rozhodovať vďaka konzistentnejšiemu

---

7 KOM(2008) 30 v konečnom znení, KOM(2008) 13 v konečnom znení, KOM(2008) 16 v konečnom znení, KOM(2008) 17 v konečnom znení, KOM(2008) 18 v konečnom znení, KOM(2008) 19 v konečnom znení.

8 Príkladom je veterná energia, v prípade ktorej podniky EÚ majú 60 % podiel na trhu. Ďalším príkladom je solárna energia.

9 KOM(2008) 397.

a jednoduchšiemu označovaniu. Týmto by sa malo prispieť k posilneniu konkurencieschopnosti EÚ.

4.2. Sociálna zodpovednosť podnikov

Komisia pri opätovnom zavádzaní Lisabonskej stratégie v roku 2005 uviedla, že sociálna zodpovednosť podnikov (ďalej len „SZP“)[10] môže „významne prispieť k trvalo udržateľnému rozvoju posilňujúc inovačný potenciál a konkurencieschopnosť Európy“[11]. Význam SZP nemožno dostatočne doceniť, v neposlednom rade preto, že jedno z ponaučení súčasnej finančnej krízy je, že sociálne zodpovední podnikatelia a generálni riaditelia majú pre prosperitu našich spoločností kľúčovú úlohu.

SZP má pozitívny vplyv na konkurencieschopnosť firiem

Prehľad účinkov SZP na šesť rôznych faktorov konkurencieschopnosti na úrovni firmy – štruktúru nákladov, ľudské zdroje, perspektívu zákazníka, inovácie, riadenie rizika a dobrej povesti a finančné výsledky – ukazuje, že môže mať pozitívny vplyv na konkurencieschopnosť. Pozitívny vplyv SZP sa najviditeľnejšie prejavuje v oblasti ľudských zdrojov, riadenia rizika a dobrej povesti a v oblasti inovácií. Dobrá povesť spoločnosti, pokiaľ ide o SZP, je čím ďalej tým dôležitejšia, aby mohla spoločnosť mohla uspieť pri nábore zamestnancov na vysoko konkurenčných trhoch práce.

Dostupné údaje naznačujú dôležitý pozitívny vzťah medzi SZP a konkurencieschopnosťou prostredníctvom riadenia ľudských zdrojov, hoci v prípade niektorých spoločností dodatočné náklady, ktoré predstavuje SZP, môžu na začiatku prevážiť nad výhodami. SZP je pre mnoho spoločností kľúčovým prvkom riadenia rizika a dobrej povesti a jej význam rastie spolu s väčším vystavením podnikov verejnej kontrole. Riešenie otázok súvisiacich so SZP akými sú transparentnosť, ľudské práva a požiadavky dodávateľského reťazca z perspektívy riadenia rizika viedlo niektoré spoločnosti k objaveniu dodatočných pozitívnych vplyvov SZP.

Niektoré aspekty SZP, ako je vytvorenie priaznivého pracovného prostredia pre zamestnancov, môžu zlepšiť schopnosť firmy inovovať. Pozitívny vzťah medzi SZP a inováciami je posilnený skutočnosťou, že inovácie sú čoraz častejšie výsledkom spolupráce, ako aj tendenciou vytvárať v spoločnosti nové hodnoty prostredníctvom inovácií, ktoré riešia spoločenské problémy.

Vzťah medzi SZP a konkurencieschopnosťou sa zdá byť čoraz silnejší

Mnoho faktorov, ktoré ovplyvňujú ekonomické opodstatnenie SZP, je samo osebe dynamických a ich význam sa zvyšuje. Spomeňme napríklad očakávania zamestnancov, zvyšovanie povedomia spotrebiteľov, tendencie v súkromnom a verejnom obstarávaní, charakter inovačných procesov a význam, ktorý finančné trhy pripisujú sociálnym a environmentálnym otázkam. Záujem podnikov o SZP sa čoraz častejšie zakladá na možnostiach vytvárania hodnôt a nielen na ochrane hodnôt prostredníctvom riadenia rizika a dobrej povesti.

---

[10] SZP je koncepciou, na základe ktorej podniky dobrovoľne začleňujú do svojich obchodných operácií a do interakcie so zúčastnenými stranami sociálne a environmentálne aspekty.

[11] Oznámenie pre jarné zasadnutie Európskej rady „Spoločne pracujeme na hospodárskom raste a zamestnanosti. Nový začiatok lisabonskej stratégie“, KOM(2005) 24.

Sila ekonomického opodstatnenia SZP v určitom podniku stále závisí od jeho pozície v porovnaní s konkurenciou. V prípade niektorých spoločností príliš vysoké právne požiadavky v sociálnej a environmentálnej oblasti môžu vytvoriť náklady, ktoré znižujú konkurencieschopnosť. Avšak v prípade stále väčšieho počtu podnikov v stále početnejších výrobných odvetviach sa SZP stáva konkurenčnou nevyhnutnosťou. Okrem toho, aby SZP predstavovala rozdiel v porovnaní s konkurenciou, musí byť súčasťou základnej podnikateľskej stratégie. Spoločnosti, v ktorých zostáva SZP okrajovou záležitosťou a obmedzuje sa najmä na vzťahy s verejnosťou, riskujú, že nevyužijú príležitosti zvýšiť svoju konkurencieschopnosť.

5. VPLYV NA POLITIKU

Tohtoročná správa o konkurencieschopnosti má veľký vplyv na politiku: dobre navrhnuté a vykonávané politiky v niektorých osobitných oblastiach akými sú obchod, inovácie, podnikanie a energetika môžu prispieť k posilneniu konkurencieschopnosti hospodárstva EÚ.

Analýza obsiahnutá v tohtoročnej správe ukázala, že priority a politické odporúčania stratégie EÚ pre rast a zamestnanosť na obdobie rokov 2008 – 2010 sú naďalej veľmi dôležité. EÚ musí naďalej podporovať inovácie, efektívne využívanie IKT a hospodársku súťaž na maloobchodných a komoditných trhoch. Ak bude iniciatíva Small Business Act vykonávaná na všetkých úrovniach, zlepší podnikateľské prostredie a podporí podnikanie. Podporí aj experimentovanie v podnikaní a celkovú podnikateľskú atmosféru v EÚ.

Pokiaľ ide o vonkajší rozmer konkurencieschopnosti, obchodné politiky by sa mali zamerať na zníženie nákladov „za hranicami“, najmä prostredníctvom regulačnej spolupráce a politík zameraných na zníženie necolných prekážok a colných postupov. Toto môže prispieť k značnému nárastu produktivity hospodárstva EÚ.

Opatrenia prijaté v skoršom štádiu v oblasti udržateľnej produkcie môžu priniesť výhody „prvého ťahu“ a môžu znamenať značný potenciálny prínos pre hospodárstvo aj životné prostredie. Nedávno prijatý akčný plán o trvalo udržateľnej spotrebe a výrobe a trvalo udržateľnej priemyselnej politike je dôležitým krokom vpred ku konkurencieschopnému hospodárstvu s malými emisiami uhlíka.

Nakoniec sa v tohtoročnej správe o konkurencieschopnosti vyzdvihlo pozitívne prepojenie medzi konkurencieschopnosťou a sociálnou zodpovednosťou podnikov. Komisia bude naďalej poskytovať politické stimuly a praktickú podporu všetkým subjektom zúčastňujúcim sa na sociálnej zodpovednosti podnikov.

Príloha: Rozloženie rastu v EÚ-15 v porovnaní s USA (1995 - 2006)

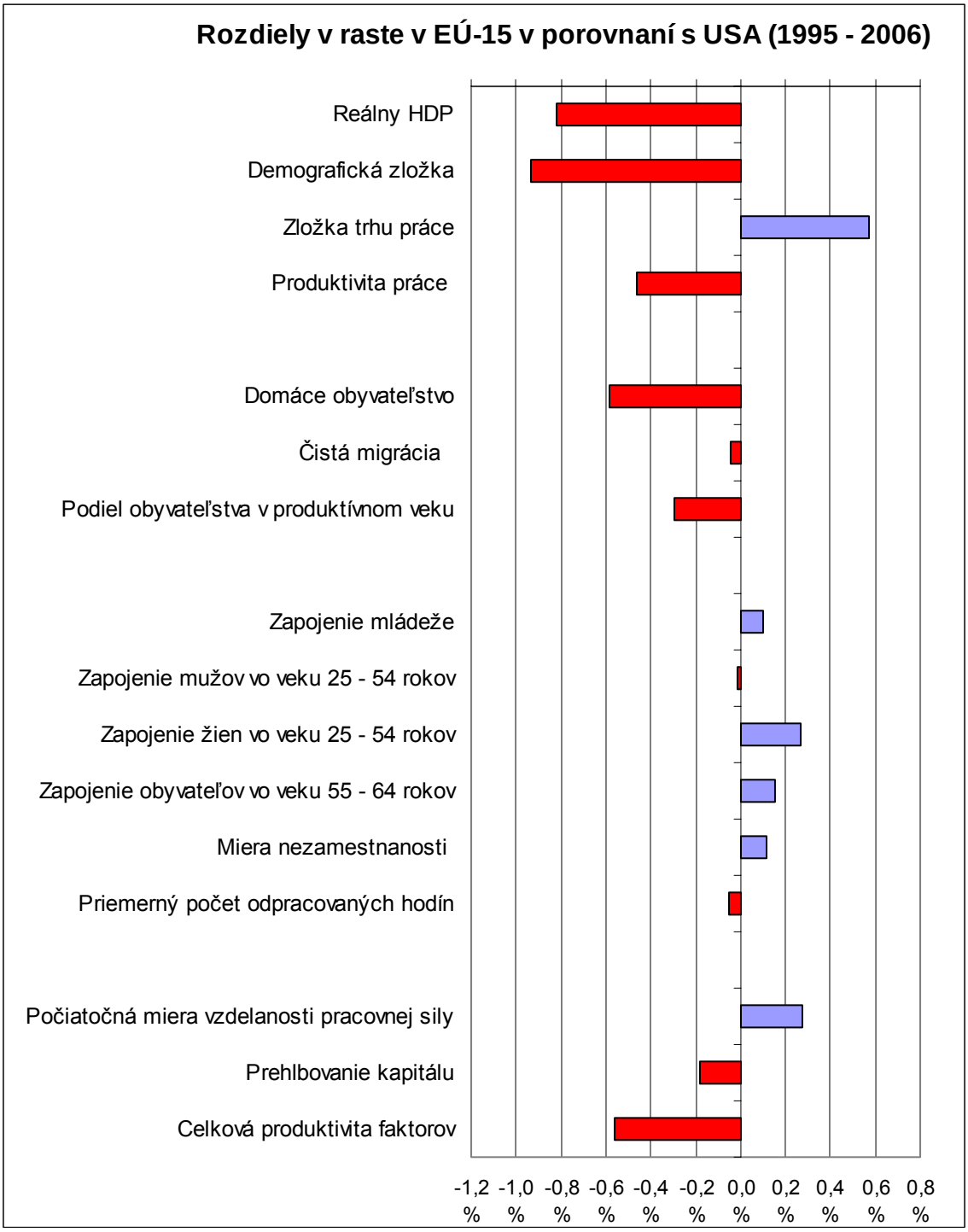

Zdroj: Mourre, G. (2008), „What Drives Income Differentials, Underutilisation of Labour and Economic Growth in Europe? A Detailed GDP Accounting Exercise“, rukopis, Free University of Brussels.